

Zondag 15 december 2019, 3 adventszondag

Tekst: Micha 6: 1-8 en Mattheus 1: 18-25a

Lieve mensen, gemeente van Christus,

Vroeger, op de basisschool, toen we seksuele voorlichting kregen, legde onze meester dat aan ons uit aan de hand van de kip en de haan, in die volgorde. Gegniffel alom... Beetje schaamte, beetje erg ongemakkelijk. Zoals we vroeger seksuele voorlichting kregen, ga ik u vanmorgen ook seksuele voorlichting geven, maar dan als theoloog. Nu denkt u misschien, dat wordt niks... We zullen zien. Vooraf zeg ik alvast dat het hier gaat om theologie en niet om biologie. Ook vertoon ik geen plaatjes, want het gaat hier om het onzichtbare, waar we alleen maar van kunnen vertellen in een verhaal...

Eerst neem ik u mee naar de noodzaak van deze voorlichting. Die zit in de vers 18. Het gaat daar om de geboorte, de genesis, van Jezus. Hoe dat ging? In de Fryske fertaling staat het er zo: 'Mei de berte fan Kristus gong it sa om en ta.' Je voelt wel aan dat dit 'sa om en ta' iets ongewoons in petto heeft. En dat blijkt... - nogmaals in het Fries - 'noch foar't se byinoar kommen wienen, ferwacht Maria in bern...' Om ieder misverstand te voorkomen voegt de evangelist er onmiddellijk aan toe van wie: 'van de Heilige Geest'... Net als bij het verhaal van meester de kinderen dat deden, kun je hier ook om gniffelen. Maar – en nu komt de seksuele voorlichting – het gaat hier om een bijzonder soort van conceptie. Die van God met ons mensen. God heeft gemeenschap met mensen... God bevrucht ons mensen met zijn zaad, zijn woord. En dat zaad komt van de Heilige geest, door zijn binnengaan in ons binnenste raken wij zwanger van de heilige geest. Daar komt geen man aan te pas, dat is iets tussen God en ons, en Mattheus vertelt ons in geuren en kleuren hoe dat in den beginne gaat. Genesis staat er. We lezen hier van genesis, van geboorte, niet van die van aarde en hemel, maar van Jezus Christus. O ja, hij krijgt ook meteen een bijnaam: Immanuel... die naam wachtte al in Jesaja op hem, op Jezus. 'God met ons'. In Jezus is God met ons. Dat geloof, dat kind, is hier verwekt en wordt met kerst geboren, telkens weer.

Jozef, hem komt dit ter ore... Slaat hij met deuren, ontsteekt hij in woede en breekt hij met Maria...? Allemaal voorstelbare reacties in het tussenmenselijke verkeer als het helemaal verkeerd gaat. Maar hier gaat het anders, helemaal anders, want hier gaat het om een geboorte en een bevruchting uit den hoge.

Het gaat hier niet om vreemdgaan van een te sterk vlees tegen een te zwakke geest. Hier vertelt de evangelist ons een geboorteverhaal dat eigenlijk niet kan bestaan volgens natuurlijke maatstaven. De bijbel gebruikt daar een eigen manier voor. Daar waar geen kind geboren kan worden, gebeurt het toch. Geboorte volgens hemelse maatstaven.

En dan Jozef, hoe reageert hij op deze godvruchtige scene? Hoe het hem ter ore kwam, staat er niet. Het is geen roddelblad, de Bijbel.

Jozef, zo stel ik me voor, is er zo eentje die je niet meteen opmerkt als hij door de Dijkstraat loopt. Maar vergis je niet. Hoewel hij niet opvalt, is hij wel zo iemand die er op beslissende momenten is. Hij schreeuwt niet en ontsteekt niet in woede. Hij is wijs en eerlijk. Hij overweegt wat hem is overkomen, redeneert én droomt. Daarin lijkt hij op zijn naamgenoot Jozef de dromer. Mattheus plaatst deze dromervanger in het hart van zijn adventsevangelie. Jozef is onze gids tijdens deze adventszondag. Waar hij ons naar toe brengt, zit besloten in zijn naam. Jozef... zijn naam is zijn roeping... 'De Heer voegt toe', 'Aanwas.' 'Er zal nog een andere zoon komen.', 'van een andere orde'. Dat was ooit het verlangen van moeder Rachel. Na Jozef kwam dan ook Benjamin. En nu komt Jezus, uitgetekend in Jozefs naam.

Het bericht van Maria's onbevleete ontvangenis zingt in Jozef rond. Hij houdt van Maria, wil haar sparen en verzint een list, hij doet aan 'damage-control'. Hij wil haar in stilte verlaten..., door de achterdeur weggaan bij haar. 'Dag verloofde. Dag liefste.' En hij gaat, al redenerend, in gedachten al bij haar weg. Zo redeneren heel veel mensen wel eens. En misschien krijgen heel veel mensen ook wel, zonder dat ze het zo noemen, na die gedachten een engel op bezoek. Soms blijven mensen bij elkaar dankzij die engel. Al laat het enorm hoge scheidingspercentage van tegenwoordig zien, dat engelen zomaar gemist worden.

Er strijkt een engel neer in Jozefs misère, in een droom. Jozef zakt in een andere bewustzijns laag. In dromen laten wij de controle los. Het onbewuste neemt de regie over. In de Bijbel is dat onbewuste God. En God stuurt engelen met een bericht. Engelen spannen de draden tussen hemel en aarde. Wat doet deze engel precies? Deze engel zonder naam? Hij plaatst Jozefs leven in een groter verband. Heel mooi en opmerkelijk. "Jij zoon van David." Net als Jezus is hij zoon van David... 'de koning die zich geliefd weet...' Weet je dat nog, dringt dat nog wel voldoende tot je door?...

De engel maakt Jozef duidelijk dat hier een kind geboren wordt van een andere orde dan de puur biologische. Hier komt een kind van God op aarde. Moeder Maria is een beeld van de aarde die zonder Gods aanwezigheid leeft. De schrijver Dostojevski vroeg zich bij monde van een van zijn romanfiguren vertwijfeld af, wat er van een wereld terechtkomt waaruit God verdwijnt. En lange tijd dachten we, dat we zonder God konden en dachten we dat we zelf God zijn, homo deus, godmens, maar die waan – die ook in onze tijd volop leeft – prikt de engel, bode Gods, door.

Er staat trouwens nergens dat Jozef in slaap was gevallen, er staat wel dat hij droomt. Nou kennen we het fenomeen dagdromen, dat zijn fantasieën waarop we ons mee laten voeren, als wolken door de lucht. Jozef droomt, of hij nou slaapt of niet. Maar even later staat er wel: 'En Jozef ontwaakt uit de slaap.' Dus sliep hij toch? Ja, dat zou kunnen. Maar wat ook mogelijk is, dat hij hier ontwaakt uit een slapend leven waarin hij tot nu toe niet zag wat hij nu, dankzij de engel, wel inziet. Dat Gods wondere wegen hun weg vinden hier op aarde.

Jozef ontwaakt –terwijl hij droomde is zijn rechtvaardigheid tot leven gekomen, zo blijkt. Rechtvaardig wil zeggen: Woord van God wordt daad van mensen, zoals bij Jozef en Maria. Niet de natuurlijke driften en neigingen regeren nog langer, maar de kracht van de heilige geest. Een rechtvaardig mens leeft niet egocentrisch, maar theocentrisch. Maria is zwanger van de heilige geest, maar Jozef niet minder.

Jozef doet wat de engel heeft gezegd. Dat blijkt uit zijn drievoudige daad van rechtvaardig en trouw zijn:

- hij neemt Maria bij zich;
- hij heeft geen gemeenschap met haar,
- en als Jezus geboren is, roept hij de naam die de engel hem heeft ingefluisterd: Jezus zal hij heten!

De naam als een program: God geeft kracht. 'Jozef, roep jij de naam van dit kind... Jezus' Want hij redt de gemeenschap van de zonde. Zonde is niks anders dan dat je het spoor van het goede bent kwijtgeraakt...

En met de profeet Micha, onze adventsprofeet vanmorgen, weet Jozef waar het op aan komt: 'Niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.'

Tot slot nog iets heel anders. Van onze scriba Harm Haitsma krijgen we als leden van de kerkenraad regelmatig @. Laatst stuurde hij een mail rond waarin

onze classispredikant ds. Wim Beekman vertelt over zijn bezoeken aan Friese kerkenraden. Het mooiste, zo schrijft Beekman, vindt hij de opening van de vergadering. "Wij dominees kunnen de opening ook doen. (...) Maar zo mooi als het 'gewone' kerkenraadslid kan ik het niet." De mooiste opening afgelopen jaar, zo vertelt hij, was die van een bewogen ouderling. "Wacht even", zo begon zij haar opening. Vervolgens deed ze haar tas open, haalde er haar mobiele telefoon uit, met zo'n luidspreker erbij als mijn kleinzoon ook heeft, zocht even op YouTube, en stak van wal:

"Jullie weten dat wij in ons gezin het afgelopen jaar veel meegemaakt hebben." Haar woorden hadden geen nadere uitleg nodig, ieder wist waar zij op doelde. "In ons gezin hebben wij één lied waar we ons in de goede en de slechte tijden aan vasthouden. *Groot is uw trouw o, Heer*. Ik heb het vanavond als opening meegenomen." Daarna startte zij het You-Tube filmpje en klonken uit de luidspreker de bekende tonen en woorden. Met een verstolen blik zag ik hoe mijn linkerbuurman het niet droog hield en mijn buurvrouw rechts een traan wegpinkte. Tot zover de ervaring van ds. Beekman.

Groot is uw trouw o Heer. Het kan niet anders dan dat Jozef net als deze vrouw zich gedragen heeft geweten door die trouw en dat hij daarom zelf trouw blijft aan Maria. Het is die trouw, die Mattheus in zijn adventsevangelie ons voorhoudt, opdat ook wij ons door die trouw gedragen weten, net als die vrouw, en net als Jozef het kind dat luistert naar de naam Jezus in ons leven kunnen ontvangen. Het is die trouw die God ons geeft, en, zoals zo prachtig door de profeet Micha is geroepen, vraagt: 'Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de Heer van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.'

Amen